Rechtspraak over de bescherming van Natura 2000-gebieden in de Noordzee

VMR-bijeenkomst 3 november 2026
De Noordzee in transitie

Mr. Bondine Kloostra en mr. Larab Mohammad
Prakken d'Oliveira Human Rights Lawyers

1

Programma

- **Beheerplannen Natura 2000-gebeiden Doggersbank, Klaverbank en Friese Front**
- **Handhavingszaak bodemverstorende visserij in Natura 2000-gebied Doggersbank**

2

Programma

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Beheerplannen Doggersbank, Klaverbank en Friese Front

Beroep tegen vrijgestelde activiteiten in de beheerplannen

3

Beheerplannen Doggersbank, Klaverbank en Friese Front

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Natura 2000-gebied Doggersbank

- Aangewezen voor Bruinvis, Grijze zeehond, Gewone zeehond
- Instandhoudingsdoelstellingen soorten: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie
- Ook aangewezen voor H1110C Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken
- Instandhoudingsdoelstelling H1110C: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit

Natura 2000-gebied Klaverbank

- Aangewezen voor Bruinvis, Grijze zeehond, Gewone zeehond
- Instandhoudingsdoelstellingen soorten: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie
- Ook aangewezen voor H1170 Riffen van open zee
- Instandhoudingsdoelstelling H1170: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit

Natura 2000-gebied Friese Front

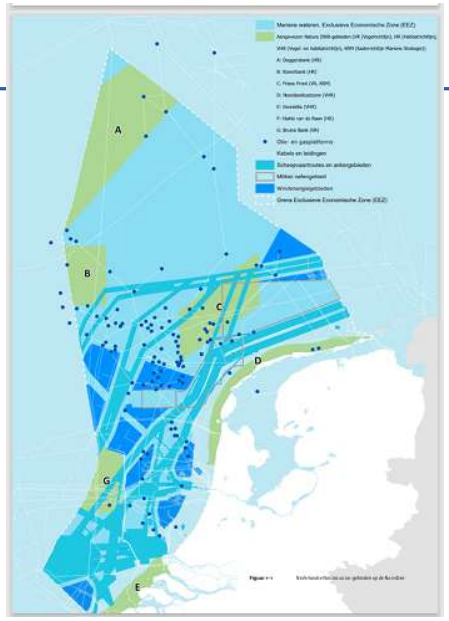
- Aangewezen voor Zeekoet
- Instandhoudingsdoelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie

4

Vrijgestelde activiteiten

Menselijke activiteiten op
de Noordzee die zijn meegenomen in
de Beheerplannen

5

Beheerplannen, natuurwaarden

(bron foto's Natura 2000-beheerplannen Klaverbank, Friese Front en Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Zeekoet

Gewone zeehond

Bruinvis

Kokerworm

Grijze zeehond

Bron: Natuurstreefbeeld: Ondiepe zandbanken in zee (1110) | Ecopedia

6

Beheerplannen Doggersbank, Klaverbank en Friese Front – vrijgestelde activiteiten

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

- Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden en vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden

Beroep tegen vrijstelling van de volgende activiteiten:

- Militaire activiteiten
  - Schietactiviteiten van de Marine
  - Explosieven opruimen
  - Gebruik sonar
- Mijnbouw: 'normale bedrijfsvoering', waaronder lozing van productiewater
- Onderhoud kabels en leidingen

7

Beheerplannen Doggersbank, Klaverbank en Friese Front - Uitspraken rechtbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

- Rechtbank Gelderland 5 december 2025, ECLI:NL:RBGEL:2025:10489 (beheerplan Doggersbank), ECLI:NL:RBGEL:2025:10490 (beheerplan Friese Front), ECLI:NL:RBGEL:2025:10498 (beheerplan Klaverbank)
- *"13. Gelet op wat de rechtbank hiervoor heeft overwogen, is het beroep van de stichtingen gegrond.*
- *De minister heeft naar het oordeel van de rechtbank niet de vereiste zekerheid verkregen dat de bestreden vrijgestelde activiteiten de natuurlijke kenmerken van de Doggersbank niet aantasten dan wel dat de vrijstellingen niet duidelijk genoeg zijn. (…)*
- *De minister zal wanneer hij alsnog de activiteiten wil vrijstellen van de vergunningplicht uit de Wnb, de vereiste zekerheid moeten verkrijgen dat de activiteiten de natuurlijke kenmerken van de Doggersbank niet aantasten en de vrijstellingen duidelijker omschrijven."* (Rb. Gelderland 5 december 2025, ECLI:NL:RBGEL:2025:10489, r.o. 13 (beheerplan Doggersbank)).

8

Beheerplannen Doggersbank, Klaverbank en Friese Front - Uitspraken rechtbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Cumulatieve gevolgen van de lozing van productiewater:

- *"9.6. Het voorgaande laat onverlet dat wel sprake is van een lozing van productiewater met verontreinigingen.*
- *Ook als dat op zichzelf niet voldoende is om een significant gevolg te hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen voor het beschermde habitattype en de beschermde zeezoogdieren, kan deze vervuiling dat in cumulatie met andere activiteiten mogelijk wel hebben. De vervuiling gaat immers wel op in de normale achtergrondwaarden van het zeewater, maar verdwijnt daarmee niet.*
- *De enkele voorwaarde dat de lozingen moeten voldoen aan de mijnbouwregeling maakt nog niet inzichtelijk welke stoffen concreet door de platforms in het water geloosd worden. Ter zitting is ter sprake gekomen dat deze gegevens wel voorhanden zijn. Naar het oordeel van de rechtbank had het dan ook op de weg van de minister gelegen om die specifieke gegevens van de afzonderlijke offshore gasmijninstallaties te betrekken in zijn (cumulatieve) beoordeling. De beroepsgrond slaagt."* (Rb. Gelderland 5 december 2025, ECLI:NL:RBGEL:2025:10489, r.o. 9.6 (beheerplan Doggersbank)).

9

Programma

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

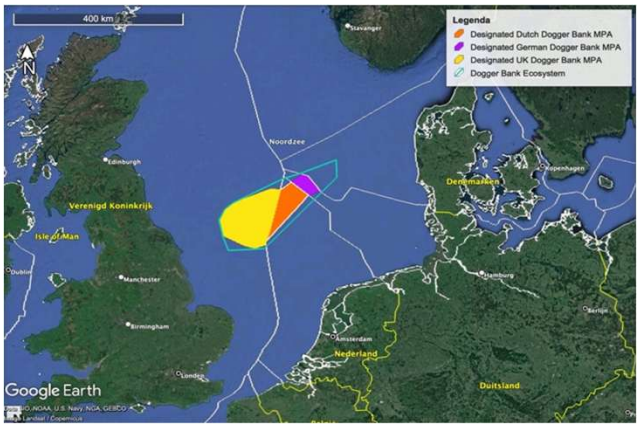
Handhavingszaak bodemverstorende visserij Doggersbank

Beroep tegen weigering LVVN om handhavend op te treden

10

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

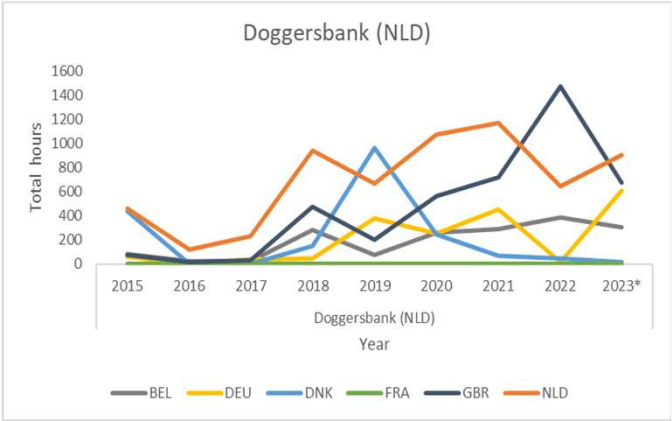

Kaart van de internationale Doggersbank, met in blauw de contourlijn die het ecosysteem van de Doggersbank begrenst ten opzicht van het overig deel van de Noordzee, en in de gekleurde vlakken de door Nederland, Verenigd Koninkrijk en Duitsland als Speciale Beschermingszone aangewezen gebieden.

11

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

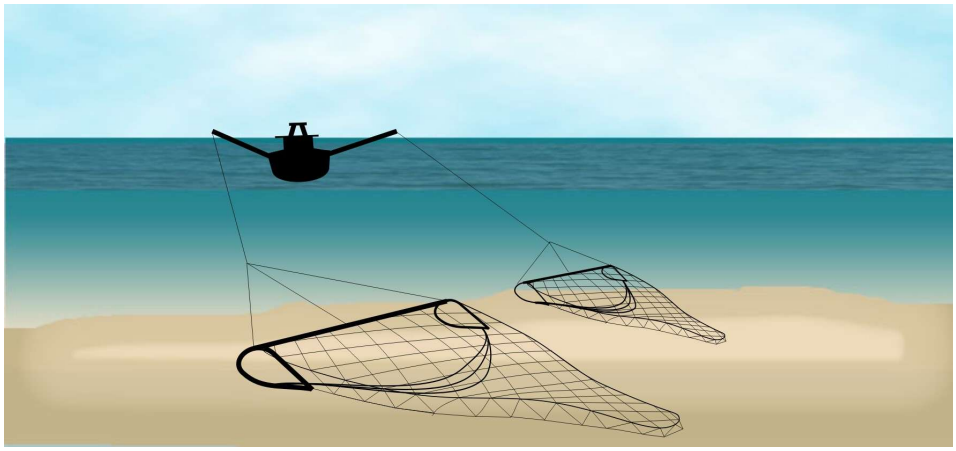
Grafiek 2: Totaal aantal jaarlijkse visserij-uren per visserijvloot tussen 2015 en 2023 in het Nederlandse Natura 2000-gebied Doggersbank. *NB: de data over 2023 beslaan de periode 1 januari 2023 - 30 juni 2023.

12

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Boomkorvisserij

© Ecomare Oscar Bos
Boomkorvisserij | Vleet

13

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie

Artikel 3

1. De Unie is exclusief bevoegd op de volgende gebieden:
   a. de douane-unie;
   b. de vaststelling van mededingingsregels die voor de werking van de interne markt nodig zijn;
   c. het monetair beleid voor de lidstaten die de euro als munt hebben;
   d. de instandhouding van de biologische rijkdommen van de zee in het kader van het gemeenschappelijk visserijbeleid
   e. de gemeenschappelijke handelspolitiek.

14

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Artikel 38

1. De Unie bepaalt een gemeenschappelijk landbouw- en visserijbeleid en voert dat uit.

   De interne markt omvat mede de landbouw, de visserij en de handel in landbouwproducten. Onder landbouwproducten worden verstaan de voortbrengselen van bodem, veeteelt en visserij alsmede de producten in eerste graad van bewerking welke met de genoemde voortbrengselen rechtstreeks verband houden. Verwijzingen naar het gemeenschappelijk landbouwbeleid of naar de landbouw en het gebruik van de term landbouw worden geacht tevens te gelden als verwijzing naar de visserij, met inachtneming van de bijzondere kenmerken van de visserijsector.

.

15

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

De Verdragsbepalingen zijn geïmplementeerd in de EU door secundaire wetgeving:

VERORDENING (EU) Nr. 1380/2013 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 11 december 2013 inzake het gemeenschappelijk visserijbeleid

16

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Artikel 2

Doelstellingen

1. Het gemeenschappelijk visserijbeleid staat er borg voor dat de activiteiten in het kader van de visserij en de aquacultuur uit ecologisch oogpunt langdurig duurzaam zijn en worden beheerd op een manier die strookt met de doelstellingen voordelen te realiseren op economisch en sociaal gebied en op het gebied van werkgelegenheid alsmede bij te dragen tot de beschikbaarheid van voedselvoorraden.

17

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

TITEL I

Instandhoudingsmaatregelen

Artikel 6

Algemene bepalingen

1. Ter verwezenlijking van de in artikel 2 bedoelde doelstellingen van het gemeenschappelijk visserijbeleid met betrekking tot de instandhouding en duurzame exploitatie van biologische rijkdommen van de zee, stelt de Unie instandhoudingsmaatregelen vast als bedoeld in artikel 7.

18

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Artikel 11

Instandhoudingsmaatregelen die nodig zijn voor de naleving van de verplichtingen krachtens milieuwetgeving van de Unie

1. De lidstaten zijn gemachtigd om instandhoudingsmaatregelen vast te stellen die geen gevolgen hebben voor de vissers vaartuigen van andere lidstaten, die van toepassing zijn in de wateren onder hun soevereiniteit of jurisdictie en die noodzakelijk zijn met het oog op de naleving van hun verplichtingen uit hoofde van artikel 13, lid 4, van Richtlijn 2008/56/EG, artikel 4 van Richtlijn 2009/147/EG of artikel 6 van Richtlijn 93/42/EEG,

mits die maatregelen verenigbaar zijn met de in artikel 2 bedoelde doelstellingen, de doelstellingen verwezenlij ken van de toepasselijke wetgeving van de Unie die zij beogen uit te voeren en ten minste even stringent zijn als de maat regelen op grond van het Unierecht.

19

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Artikel 11

Instandhoudingsmaatregelen die nodig zijn voor de naleving van de verplichtingen krachtens milieuwetgeving van de Unie

2. Indien een lidstaat ("de initiatiefnemende lidstaat") van oordeel is dat maatregelen moeten worden vastgesteld om aan de in lid 1 bedoelde verplichtingen te voldoen en andere lid staten een rechtstreeks belang hebben bij het beheer van de visserij waarvoor deze maatregelen gevolgen sorteren, is de Commissie bevoegd om, door middel van gedelegeerde han delingen overeenkomstig artikel 46, op verzoek dergelijke maat regelen vast te stellen. Hiertoe is artikel 18, leden 1 tot en met 4, en lid 6, van overeenkomstige toepassing.

20

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Besluit Activiteiten Leefomgeving

§ 11.1.2. Natura 2000-activiteiten

Artikel 11.16. (aanwijzing vergunningvrije gevallen: Natura 2000-toets in kader van ander besluit en visserij in de exclusieve economische zone)

Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder e, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een Natura 2000-activiteit te verrichten, geldt niet, als:

a. het verrichten van de activiteit op grond van een andere wet is toegestaan en toepassing is gegeven aan artikel 6, derde lid, of in voorkomend geval artikel 6, vierde lid, van de habitatrichtlijn; of

b. de activiteit onderwerp is van het gemeenschappelijk visserijbeleid, bedoeld in artikel 38 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en plaatsvindt in de exclusieve economische zone.

21

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Handhavingsverzoek namens Stichting Doggerland, ClientEarth, Blue Marine en Stichting Ark

- Verzoek om op te treden tegen het uitoefenen van bodemverstorende visserij in Natura 2000-gebied Doggersbank
- Zonder daartoe verleende omgevingsvergunning
- Terwijl de activiteit zeer schadelijke effecten heeft voor de natuurwaarden van het gebied
- Strijd met artikel 6 lid 3 Habitatrichtlijn

- Afgewezen op grond van artikel 11.16 Bal
- Terzake van visserij is de Doggerbank geldt het verbod van artikel 5.1, eerste lid, onder e, Omgevingswet niet

22

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Uitspraak van de rechtbank Den Haag

Rechtbank Den Haag 11 mei 2026, ECLI:NL:RBDHA:2026:10791

8.4. Artikel 11.16, aanhef en onder b, van het Bal, maakt een categorische uitzondering op de vergunningplicht voor Natura 2000-activiteiten

wanneer het gaat om visserij-activiteiten die onder het GVB vallen en die plaatsvinden in de EEZ.

8.5. De rechtbank moet de vraag beantwoorden of artikel 11.16, onder b, van het Bal buiten toepassing moet blijven of onverbindend is wegens strijd met artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn.

23

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Uitspraak van de rechtbank Den Haag

Rechtbank Den Haag 11 mei 2026, ECLI:NL:RBDHA:2026:10791

8.6 Artikel 11, eerste lid, van de Basisverordening biedt ruimte aan de lidstaten om, met inachtneming van de in die bepaling genoemde voorwaarden, instandhoudingsmaatregelen vast te stellen die noodzakelijk zijn met het oog op de naleving van onder meer artikel 6 van de Habitatrichtlijn.

Als deze maatregelen gevolgen hebben voor het beheer van de visserij waarbij andere lidstaten een rechtstreeks belang hebben, komt de bevoegdheid om deze maatregelen vast te stellen toe aan de Europese Commissie. Dit volgt uit artikel 11, tweede lid, van de Basisverordening.

24

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Uitspraak van de rechtbank Den Haag

Rechtbank Den Haag 11 mei 2026, ECLI:NL:RBDHA:2026:10791

8.7. Nederland is net als de andere lidstaten tot naleving van de Habitatrichtlijn gehouden. Naar het oordeel van de rechtbank kan deze verplichting ertoe leiden dat Nederland verderstrekkende maatregelen moet nemen ter bescherming van Natura 2000-gebieden dan de maatregelen die met het oog op natuurbescherming worden genomen in het kader van het GVB.

Bij maatregelen die uitsluitend de vissersschepen betreffen die varen onder Nederlandse vlag, biedt artikel 11, eerste lid, van de Basisverordening naar het oordeel van de rechtbank een duidelijke grondslag voor het treffen van aanvullende maatregelen, juist met het oog op naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit de Habitatrichtlijn.

25

Handhaving bodemverstorende visserij Doggersbank

Prakken d'Oliveira HUMAN RIGHTS LAWYERS

Uitspraak van de rechtbank Den Haag

Rechtbank Den Haag 11 mei 2026, ECLI:NL:RBDHA:2026:10791

8.11. De rechtbank concludeert op grond van het voorgaande dat de Europese Unie exclusief bevoegd is met betrekking tot het vaststellen en uitvoeren van het GVB en dat het natuurbelang een rol speelt bij het vaststellen van de maatregelen die in het kader van het GVB worden getroffen. Het natuurbelang kan op grond van de Visserijwet 1963 en de daarop gebaseerde regelgeving ook worden meegewogen bij de regulering van de zeevisserij op nationaal niveau. Dit laat echter onverlet dat Nederland gehouden is tot het naleven van de verplichtingen die voortvloeien uit de Habitatrichtlijn.

8.12. Artikel 11.16, aanhef en onder b, van het Bal vormt een ingrijpende beperking van de ruimte om aanvullende maatregelen te treffen om te voldoen aan de Habitatrichtlijn, nu deze bepaling visserij-activiteiten die onderwerp zijn van het GVB en die plaatsvinden in de EEZ op voorhand geheel uitzondert van de vergunningplicht voor een Natura 2000-activiteit. Dat betekent dat die activiteiten nu mogen plaatsvinden, terwijl geen passende beoordeling is gemaakt (…) Een dergelijke categorische uitzondering van het verbod om een project niet eerder toe te staan dan nadat de zekerheid is verkregen dat dit de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten, verdraagt zich (…) niet met artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn. Dat betekent dat artikel 11.16, onder b, van het Bal in strijd is met artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn en om die reden onverbindend moet worden verklaard.

26